

Адријана МАРЧЕТИЋ
РЕТОРИКА КЊИЖЕВНОГ ЕГЗИЛА

Филолошки факултет,
Београд

(Vladimir Zorić, *The Rhetoric of Exile:
Duress and the Imagining of Force*. Cambridge:
Legenda, Modern Humanities Research Association, 2016)

Егзил и с њим повезани појмови емиграције, прогонства и избеглиштва неке су од најстаријих тема светске књижевности. Сетимо се само најпознатијих примера, библијских прича о прогонству Адама и Еве из раја и о Јеврејима отераним у вавилонско ропство, старогрчких митова о Киклопима баченим у Тартар, о Оресту прогоњеном Еринијама, о Едипу на Колону. И у историјском смислу егзил није нова појава; још од античких времена, када је егзил био једна од најтежих законима или обичајима прописаних казни за преступе против богова и владара, бројни су примери славних прогнанника, писаца, песника и филозофа – Сапфе, Овидија, Сенеке, Конфуција, Дантеа, Казанове, Русоа, Игоа – који су због својих уверења били приморани да напусте домовину и мање или више задовољавајуће прибежиште потраже у лутањима по туђини. Али, иако је феномен егзила одувек био присутан у историји цивилизације, књижевне науке све до 20. века нису показале значајније интересовање да овај феномен проуче и опишу на систематичан начин. Разлози за то су бројни и разноврсни и у њих овде не можемо да улазимо. За потребе овог приказа издвојићу само два, која, чини се, донекле могу да објасне зашто су била потребна читава два миленијума да појединачно и несистематично писање о егзилу, најчешће у виду писама, мемоара или успомена самих прогнанника, попут Овидијевих, Русових или Казановиних записа, прерасте у интердисциплинарно научно поље које зовемо студије егзила.